

Sverige unikt som adoptionsland

Sverige är ett av världens största adoptionsländer. De senaste åren har flera studier konstaterat en psykosocial utsatthet hos vuxna utlandsadopterade. Nu är det viktigt att vi lär oss hur det skall undvikas i framtiden.

UNDER ETT HALVT SEKEL har långt fler än en halv miljon barn från Asien, Sydamerika, Afrika och Östeuropa adopterats till västvärlden. Efter kalla krigets slut och som en följd av den ökade globaliseringen har den internationella adoptionsverksamheten

ökat i omfattning. I dag beräknas omkring 30 000 barn adopteras varje år varav drygt tusen till Sverige.

SVERIGE HAR EN UNIK historia, som går ända tillbaka till mellankrigstiden, av att ta emot ensamkom-

mande flyktingbarn. Under åren 1939–45 transporterades omkring 70 000 finska barn till Sverige. Av dem blev omkring 13 000 kvar permanent i landet som foster- eller adoptivbarn.

Ändå var det först i samband med Koreakriget i början av 1950-

talet som internationell adoption uppstod i dess moderna mening, det vill säga att barn adopterades från i första hand länder i tredje världen till väst. Under andra hälften av decenniet anlände de första utlandsadopterade barnen till Sverige som sedan dess blivit

Sverige har tillsammans med Norge och Danmark den största andelen utlandsadopterade i världen.

I absoluta tal har Sverige tagit emot det näst största antalet barn av alla länder i världen. Bara USA har tagit emot fler barn för adoption. Som en parentes kan nämnas att det i USA oftast är ättlingar till de utvandrade skandinaverna som adopterar barn från utlandet.

DEN TYSTA MIGRATIONEN, så kallas ibland internationell adoptionsverksamhet eftersom den inte betraktas som en del av den internationella migrationen.

En utbredd och allmän uppfattning är i stället att den är en familjeangelägenhet. Något som inte har med vare sig andra historiska eller samtida barnmigrationer att göra.

Inom den postkoloniala och feministiska forskningen ses dock internationell adoption som ett exempel på hur västvärlden fortsätter att transportera icke-vita befolkningar från sina före detta kolonier för att förse den vita medelklassen med barn.

INOM VÄSTERLÄNSK etnicitetsforskning har det funnits en tydlig ovilja att diskutera internationella adoptioner, vilket möjligtvis kan förklaras av den höga andelen adoptivföräldrar bland akademiker.

Forskningen kring internationellt adopterade har mest handlat om att identifiera eventuella ”tropiksjukdomar” vid ankomsten, samt att kvantifiera graden av anknytning och anpassning till adoptivföräldrarna och mottagarlandet genom olika tester under barn- och ungdomsåren.

Inom denna forskningstradition är fullständig assimilation inte bara ett naturligt och givet slutmål, utan också något som är helt oproblematiskt och som uppnås före vuxen ålder. Adopterade som inte betar sig enligt denna norm anses lida av obotliga traumatiska upplevelser från ursprungslandet eller av genetiska defekter från den biologiska familjen.

EN NY GENERATION FORSKARE har under senare år ifrågasatt den här linjära synen på de adopterades identitetsutveckling och i stället fokuserat på de adopterades egna berättelser om olikhet och utanförskap.

Adoptionen ses också ur ett livsperspektiv som koncentreras på vuxenlivet. Internationellt adopterade knyts till postkoloniala begrepp som *hybriditet*, det vill säga en känsla av att befinna sig mitt emellan eller utanför gängse ramar, och *tredje rummet*, det vill säga ett slags psykiskt tillstånd som inte är fast förankrat utan flytande och flyktigt.

Man använder också feministiska tankegångar för hur rasism och sexism samverkar för att förstå de adopterades speciella situation där majoriteten av gruppen utgörs av icke-vita kvinnor.

Flera registerstudier har på senare år funnit en överrepresen-

tation av psykisk ohälsa och sociala problem hos landets vuxna utlandsadopterade. Att tidigare forskning, som utgick från kvalitativa studier, inte fann några sådana tendenser beror antagligen på olika mätmetoder.

Psykosocial problematik torde vara svårare att identifiera genom svarsformulär och intervjuer till ett urval av personer, ofta med adoptivföräldrar som uppgiftslämnare, än genom omfattande statistiska registeranalyser.

Det kan också handla om att man tidigare mest undersökte barn och ungdomar medan man i dag främst studerar unga vuxna och yngre medelålders personer. Erfarenheter från annan forskning, exempelvis bland personer från utsatta uppväxtmiljöer, visar att många psykiska och sociala problem uppkommer först senare i livet. Bland adopterade, som bland annat har en överrisk för självmord som är fyra eller fem

FAKTA

Adopterade från Sydkorea

Sydkorea är det enskilt vanligaste födelselandet för utrikes födda adopterade i Sverige. Av totalt 52 000 utlandsfödda adopterade är 8 600, eller 16 procent, födda i Sydkorea.

När utlandsadoptioner blev vanligare under 1960-talet svarade Sydkorea för flest adoptivbarn. Bland vuxna adopterade som är födda utomlands under 1960-talet är mer än var tredje född i Sydkorea. De mötte många gånger ett oförberett samhälle och blev trots sin ”helsvenska” uppväxt betraktade som utlänningar.

Bland de tidiga adoptivbarnen från Sydkorea fanns dubbelt så många flickor som pojkar. Men under senare år har majoriteten varit pojkar. Det förklaras bland annat av att pojkars sociala värde på senare år sjunkit i det tidigare så patriarkala Korea. Pojkar ”kostar” mer att uppfostra och utbilda varför fler lämnas bort för adoption.

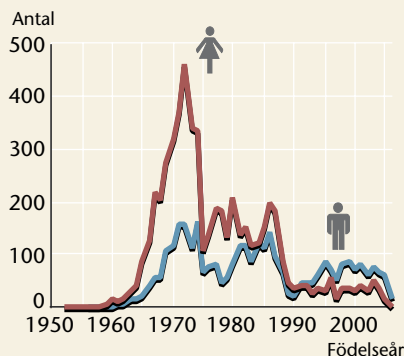
Andel födda i Sydkorea av utlandsadopterade efter födelseår

Födelseår	Antal utlandsadopterade ¹	Födda i Sydkorea, procent
-1939	1 949	0
1940-1949	2 033	0
1950-1959	1 148	3
1960-1969	3 468	36
1970-1979	14 132	24
1980-1989	14 994	16
1990-1999	9 534	10
2000-2006	5 142	13
Totalt	52 400	16

¹) Antal 2006-12-31.

Källa: Befolkningsstatistiken, SCB

Adopterade födda i Sydkorea efter födelseår. År 2006

gångar högre än befolkningen i övrigt, verkar risken eskalera med åldern snarare än avta.

Från olika håll har man försökt att bortförklara de nya forskningsresultaten. Negativa upplevelser i födelselandet, genetiskt arv eller jämförelser med fel kontrollgrupper är några av de invändningar som brukar resas. Men för att förstå resultaten av den nya svenska adoptionsforskningen föreslår jag en teori om multipla bördor, det vill säga att de negativa utfallen förklaras av den kombinerade effekten av faktorerna adoption, etnicitet, genus och klass.

TEORIN OM MULTIPLA BÖRDOR innebär att en vuxen utlandsadopterad i dagens Sverige har att konfronteras med samma typ av familjeproblematik som svenskadopterade – *adoptionsfaktorn*, och samma diskriminering som invandrare – *etnicitetsfaktorn*, och den västerländska sexualiseringen av icke-vita kvinnor – *genusfaktorn* samtidigt som en privilegierad klassbakgrund inte är en fördel för en icke-vit man utan snarare en nackdel – *klassfaktorn*.

Utlandsadopterade har både nackdelen av att vara adopterade och av att vara utlandsfödda. Det stöds av att psykisk ohälsa är ungefär lika vanligt bland utlandsadopterade som bland svenskfödda som adopterats som barn.

Den socioekonomiska statusen är dock högre bland svenskadopterade än bland utlandsadopterade. Och när utlandsadopterade jämförs med invandrare från samma födelseländer har båda grupperna samma tendens till en lägre socioekonomisk status än etniska svenskar. Den högre förekomsten av psykisk ohälsa återfinns dock bara bland de adopterade.

Bland utlandsadopterade har kvinnor högre förekomst av psykisk ohälsa än män. Det omvända gäller deklarerad, det vill säga att man som vuxen har en lägre socioekonomisk status än man

hade som barn, vilket i högre omfattning drabbar män än kvinnor. Utlandsadopterade som grupp har svårigheter att uppnå sina adoptivföräldrars höga socioekonomiska status.

DET ÄR MIN UPPFATTNING att det är hög tid att Sverige tar sitt ansvar som världens ledande adoptionsland och börjar ta vuxna utlandsadopterades speciella problematik på allvar i stället för att komma med olika bortförklaringar.

Studie efter studie har de senaste åren konstaterat en allvarig psykosocial utsatthet hos denna grupp. Det är ett faktum att ingen annan etnisk eller social minoritet i landet har en så hög överrisk för försök till och genomförda självmord som just utlandsadopterade.

Nu när denna förhöjda sårbarhet har konstaterats, borde svensk adoptionsforskning undersöka betydelsen av och samverkan mellan de olika faktorerna adoption, etnicitet, genus och klass för att förstå hur psykisk ohälsa och social deklarerad uppstår och hur den kan undvikas. ●

Författare

Tobias Hübinette forskar om vuxna utlandsadopterades erfarenheter av diskriminering och etnisk identifikation vid Mångkulturellt centrum, Botkyrka tfn 08-531 869 98 e-post: tobias.hubinette@mkc.botkyrka.se

Lästips

Lotta Landerholm, Adopterad. Lämnad. Vald. Och sen? Stockholm 2003.

Sandra Patton, Birthmarks: Transracial adoption in contemporary America. New York 2000.

Var sjätte förblir barnlös

BARNLÖSHET, i betydelsen att inte ha några biologiska barn, är vanligare bland män än bland kvinnor. Det beror dels på att det finns fler män än kvinnor i barnafödande åldrar, dels på att färre män än kvinnor får barn.

Medelantalet barn bland dem som har barn är högre för män än för kvinnor. Med andra ord är det vanligare att män får barn med flera olika kvinnor än att kvinnor får barn med flera olika män.

ALLA SOM VILL få barn blir inte föräldrar. Men barnlöshet är inte liktydigt med infertilitet. En okänd andel av de slutgiltigt barnlösa har på olika grunder valt att inte ha barn. Därför är det svårt att veta hur stor andelen ofrivilligt barnlösa är.

Kvinnor och män får barn allt senare i livet. År 2006 var den genomsnittliga förstagsmamman 29 år. För 30 år sedan var hon 23 år. Den här senareläggningen av barnafödandet kommer sannolikt att medföra att fler par kommer att bli ofrivilligt barnlösa. Åldern utgör en märkbar begränsning för

möjligheten att få barn efter 35 års ålder. I SCB:s befolkningsprognos antar man att andelen barnlösa kvinnor i framtiden kommer att stiga till omkring 16 procent.

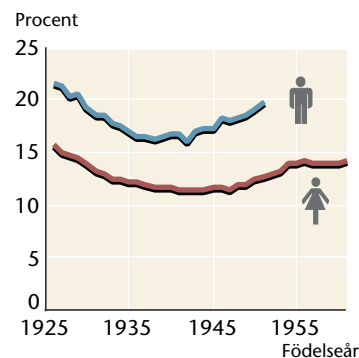
ANDELEN BARNLÖSA var som lägst bland 40-talisterna. De födde sina barn i jämförelsevis unga år under en period då de ekonomiska och sociala villkoren förbättrades. Sedan dess har andelen barnlösa stigit till 14 procent bland kvinnor och 18 procent bland män.

Omkring var tionde kvinna som inte har några biologiska barn har adoptivbarn. Det har dock med tiden blivit mindre vanligt att adoptera. När hänsyn tas till adoptivbarnen minskar andelen barnlösa med en procentenhet till 13 procent för de kvinnor som nysst avslutat sin barnafödande period.

Om vi jämför med 1800-talet så har vi färre barnlösa i dag. Under 1800-talet var förutsättningarna för barnafödande mycket skiftande. Många var barnlösa samtidigt som ett flertal fick många barn. Man uppskattar att 20–25 procent av kvinnorna förblev barnlösa på 1800-talet. ●

Barnlöshet vanligast bland män

Andelen kvinnor (45 år) respektive män (55 år) efter födelseår som inte har några biologiska barn

Den fertila perioden är så gott som över vid 45 års ålder för kvinnor och 55 års ålder för män. Vid dessa åldrar är andelen barnlösa ungefär 14 procent bland kvinnor och 18 procent bland män. I registren saknas uppgift om pappan något oftare än om mamman. Skillnaderna är dock så små att de inte påverkar resultaten.